

A földrajzi árujelzők oltalmának új irányai

I.

A földrajzi árujelzőket, mint jogintézményt Magyarországon az 1997. évi XI. törvény vezette be, ezt megelőzően csak elkülönülten beszélhettünk származási jelzésekről és eredetmegjelölésekről.¹

A származási jelzések és az eredetmegjelölések a középkortól napjainkig tartós és széleskörű elterjedtségük, valamint erős minőségjelző funkciójuk révén fontos szerepet töltöttek be a hazai és a nemzetközi kereskedelemben egyaránt. Gazdaságunk jelenlegi viszonyai között is e megjelölések – köztük különösen az eredetmegjelölések (makói hagyma, kalocsai paprika, tokaji borok, stb.) – hatékonyan elősegítik termékeink hazai és külföldi értékesítését, ezért oltalmuk biztosítása Magyarországon és határainkon túl az iparjogvédelem egyik aktuális feladata.²

A származási jelzések és az eredetmegjelölések történeti fejlődése Magyarországon visszavezethető egészen a középkorig, azonban konkrét szabályokat csak a kiegyezés (1867) után találunk az áruk származási jelzésével és az eredetvédelemmel kapcsolatban.³

Az árujelzők fejlődését három elkülönült korszakra lehet bontani:

- az első szakasz a második világháború előtti idő 1867-től 1949-ig,
- a második szakasz (a szocialista időszak) 1949-től 1997-ig terjed,
- a harmadik szakasz az 1997. évi XI. törvény⁴ megjelenéséhez kötődik, ettől kezdve jelenik meg a földrajzi árujelző, mint jogintézmény a védjegy mellett.

---

* CSc., dr. habil., egyetemi tanár, a Polgári Jogi Tanszék tanszékvezetője

¹ Megjegyzendő ezzel kapcsolatban, hogy a Magyarország és Svájc között létrejött kétoldalú megállapodás (kihirdette az 1981. évi 21. tvr.) is említést tesz a földrajzi árujelzőkről.

² Hazánkban 26 eredetmegjelöléssel ellátott termék – ennek fele borokra vonatkozik – áll nemzetközi oltalom alatt a Lisszaboni Megállapodás alapján.

³ A földrajzi árujelzők kialakulásáról, történetéről, hazai és nemzetközi oltalmának fejlődéséről lásd különösen: TATTAJ Levente, *A földrajzi árujelzők története*, Védjegyvilág (1999/2), 3.

⁴ A védjegyekről és a földrajzi árujelzőkről szóló 1997. évi XI. tv. 1997. július 1. napján lépett hatályba.

A származási jelzések és az eredetmegjelölések kialakulása történetileg megelőzte a védjegyek létrejöttét – a tokaji bor és a magyar szürke marha már a XVI. századtól az országhatáron túl is jó hírnévnek örvendett – mely következik a származási jelzések és az eredetmegjelölések árujelző jellegéből, másrészt a feudális gazdaság sajátosságaiból. Az árujelzők a feudalizmus korában is kiemelkedő szerepet töltek be a szőlő, a bor és más termékek megkülönböztetésében. Az áruk származását és jó minőségét gyakran a származás helye igazolta (például olasz borok, keleti fűszer).

Az 1848-as szabadságharc bukása után lassan Magyarországon is megindul az iparosodás és a polgárosodás. A kiegyezéstől kezdődően a mezőgazdaságban, így a szőlő- és bortermelésben is hatalmas változás ment végbe. A borpiacok kiszélesedésével nagymértékben megnőtt az igény a jó minőségű és a meghatározott származási hellyel igazolt borok iránt. A kereslet nagyobb volt, mint a kínálat, így a származási jelzéssel ellátott termékek ára magasabb volt, mint az egyéb tömegtermékeké. A származási hely rendkívül erős minőségjelző szerepét felismerve, a kelendőség mesterséges fokozása érdekében gyakran tüntettek fel hamis adatokat. A termelőnek és a fogyasztónak egyaránt érdeke volt a földrajzi származást kifejező megjelölések valódiságának biztosítása. Ez az eljárás nagy anyagi és erkölcsi kárt okozott sok ország gazdaságának és termelőinek, akik egyedül voltak jogosultak az eredeti fogyasztási cikk előállítására. Szükségessé vált tehát, hogy az egyes országok törvényileg szabályozzák a származás szerinti elnevezés kérdéseit. Ez a folyamat készítette a magyar törvényalkotókat arra, hogy a hamisítókkal szemben törvényt alkossanak, megfogalmazva abban a származási hely és az eredetvédelem fogalmát.

A szabályozás eleinte közvetett jellegű volt, így megemlíthető az 1723. évi. CXVIII. törvénycikk, az 1890. évi II. törvénycikk, valamint az 1895. évi XLVI. törvénycikk.⁵ Hasonló rendelkezéseket tartalmaztak a szőlő- és bortermelésről szóló törvényeink is.

A felsorolt rendelkezéseken kívül a földrajzi árujelzők és az eredetvédelem fejlődését a nemzetközi jogfejlődés is kiváltotta. Magyarország (az Osztrák-Magyar Monarchia államaként) 1909-ben csatlakozott az ipari tulajdon oltalmáról szóló, 1883-ban kötött Párizsi Unió Egyezményéhez (PUE), a Védjegyek Nemzetközi Lajstromozásáról szóló 1891-ben kötött Madridi Megállapodáshoz, valamint az áruk hamis megjelölésének megakadályozásáról szóló ugyancsak 1891-ben kötött Madridi megállapodáshoz.

---

⁵ Az 1723. évi CXVIII. törvénycikk a kiváló borok meghamisításának meggátlásáról, az 1890. évi II. törvénycikk a védjegyek oltalmáról, az 1895. évi XLVI. törvénycikk pedig a mezőgazdasági termékek hamisításának tilalmáról rendelkezett.

Ezeken a nemzetközi szerződéseken kívül számos kétoldalú megállapodás is elősegítette a földrajzi jelzők és az eredetvédelem hazai oltalmának biztosítását.⁶

A hazai szabályozásban ezen túlmenően több, de nem kifejezetten a földrajzi árujelzőkre vonatkozó jogszabályt találunk, melyek között említhető a borászat területén a szőlő- és gyümölcsstermesztésről, valamint a borgazdálkodásról szóló többszörösen módosított 1970. évi 36. sz. törvényerejű rendelet, vagy az eredetmegjelölések rendeltetésszerű használatát biztosítani hivatott 1990. évi LXXXVI. törvény a tisztességtelen piaci magatartás tilalmáról.

Emiatt vált feltétlenül szükségessé, hogy Magyarországon végre egyértelmű szabályanyag szülessék meg a földrajzi árujelzőkre vonatkozóan. Ezt a hiányt pótolta a védjegyekről és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény.⁷

A törvény V. részében szabályozza a földrajzi árujelzők legfontosabb kérdéseit, így az oltalomképes földrajzi jelzés és az eredetmegjelölés fogalmát, az oltalomból való kizárás eseteit, az oltalmi igényt, annak tartalmát, a bitorlással kapcsolatos kérdéseket, valamint az oltalom keletkezését és időtartamát.⁸ Az új törvény alapján oltalomban részesülnek azok az eredetmegjelölések is, amelyeket a hatálybalépés előtt az eredetmegjelölések oltalmáról és nemzetközi lajstromozásáról szóló Lisszaboni Megállapodás alapján vezettek külön hazai lajstromba. Ezeket az eredetmegjelöléseket be kell jegyezni a földrajzi árujelzők lajstromába, és ki kell hirdetni a Magyar Szabadalmi Hivatal hivatalos lapjában.

A szabályozás továbbá összhangban van a Brüsszelben 1991-ben aláírt Európai Megállapodásban foglaltakkal és az Európai Unió jogszabályaival, így a Tanács 2081/92/EGK rendeletével összeegyeztethető szabályozást tartalmaz. Ez a rendelet a mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek földrajzi jelzéseinek és eredetmegjelöléseinek oltalmáról szól.

A rendelet lehetővé teszi, hogy a tagállamok azokat a mezőgazdasági termékeket és élelmiszereket, amelyek minőségét a földrajzi környezet alapvetően meghatározza, illetve amelyek földrajzi jelzése és eredetmegjelölése

---

⁶ Ilyen megállapodást kötöttünk – mint említettük – Svájjal, ezen kívül Ausztriával és Portugáliával.

⁷ A védjegyek és a földrajzi árujelzők újraszabályozásának előzményeiről, a szabályozás indokáról, az uniós követelmények alkalmazásáról lásd SÜMEGHY Pálné, *Földrajzi árujelzők oltalma*, Védjegyvilág (1995/2), 10-15.

⁸ Az 1997. évi XI. törvénynek a földrajzi árujelzőkre vonatkozó részletes rendelkezéseit, valamint a törvényszöveg magyarázatát hozzák: TATTAJ Levente, *A szellemi alkotások joga*, Budapest, 2003, 354-361, valamint CSÉCSY György, *A szellemi alkotások joga*, Miskolc, 2000, 204-208.

az adott tagállamban oltalomképes, a tagállam közösségi szintű oltalom iránt jelentse be.

A 2081/92/EGK tanácsi rendelet hatálya a Római Szerződés I. sz. mellékletében felsorolt emberi fogyasztásra szolgáló termékekre (friss hús, húskészítmények, sajtok, egyéb állati eredetű termékek, zsír, vaj, margarin, olaj, stb., valamint egyéb termékek például fűszer), ezen kívül a 2081/92/EGK tanácsi rendelet mellékleteiben meghatározott termékekre (sör, sütőipari termékek, stb.) továbbá egyes mezőgazdasági termékekre terjed ki. A közösségi rendelet az elismerés feltételeként előírja a termék előállítását meghatározó termékleírás tartalmának megadását és a termék ellenőrzésének szabályait.

A 2003. évi CII. törvény rendelkezései értelmében a közösségi rendelet szerinti bejelentést a Magyar Szabadalmi Hivatalhoz kell benyújtani. Ehhez mellékelni kell a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium előzetes szakhatósági állásfoglalását arról, hogy a földrajzi árujelzővel ellátott termék termékjegyzéke megfelel a közösségi előírásoknak. A Magyar Szabadalmi Hivatal határozata alapján a Minisztérium a bejelentést továbbítja az Európai Bizottsághoz.⁹

A földrajzi árujelzők nemzeti lajstromában lévő termékek közül a kalocsei fűszerpaprika, a csabai kolbász, a gyulai kolbász, a makói hagyma, a szegedi téliszalámi és a budapesti téliszalámi tartozik a 2081/92/EGK tanácsi rendelet hatálya alá tartozó termékkörbe.

A borpiac közös szervezéséről szóló 1493/99/EGK tanácsi rendelet alapvetően a szőlőtelepítésre, a borkészítésre, a borpiac szabályozására, a szőlőtermelés, valamint a borelőállítás mennyiségi és minőségi követelményeire vonatkozó előírásokat szabályozza.

A rendelet azonban a meghatározott termőhelyű minőségi borok és földrajzi jelzéssel ellátott asztali borok vonatkozásában részletes iparjogvédelmi tartalmú szabályokat is előír.

A Magyar Nemzeti Lajstromban 13 bor földrajzi árujelző (Tokaj, Mór, Balaton-mellék Somló, Balatonfüred-Csopak, Eger, Debrő, Badacsony, Villány-Siklós, Pécs, Mecsek, Verpelét, Sopron, Szekszárd) szerepel, melyek a védjegy törvény alapján *ipso iure* kerültek a nemzeti lajstromba, akár csak

---

⁹ A földrajzi árujelzők, ezen belül az eredetmegjelölések bejelentésére vonatkozó szabályokról részletesen szólnak: SZABÓ Ágnes, *A földrajzi árujelzőkre vonatkozó jogszabályi változások*, Védjegyvilág (2004/2), 1-2. és 5-11, valamint MILLISITS Endre, *A 2003. évi CII. törvénynek a közösségi védjegyoltalommal és a nemzetközi védjegyoltalommal kapcsolatos illeszkedési szabályai*, Védjegyvilág (2004/2), 1-2, 1-5.

korábban a Lisszaboni Megállapodás szerint a földrajzi árujelzők nemzetközi lajstromában szereplő bor-megnevezések voltak.¹⁰

A szeszesitalok tekintetében az 1576/82/EGK tanácsi rendelet 1. cikkének (4) bekezdése sorolja fel az uniós szeszesitalok egyes fajtáinak fogalmát. A csatlakozási szerződés módosítja ezt a rendelkezést olyan értelmében, hogy a „pálinka” megjelölés helyettesítheti a törköly és a törkölypárlat megjelöléseket kizárólag Magyarországon, valamint a sárgabarack párlat esetében Alsó-Ausztriában, Burgenlandban, Stájerországban és Bécsben.

A csatlakozási szerződés tartalmazza az 1576/89/EGK tanácsi rendelet módosítását. Ennek értelmében a rendelet II. sz. melléklete kiegészül a magyar földrajzi árujelzők nemzeti lajstromában lévő következő pálinkákkal: Kecskemét (barackpálinka), Szatmár (szilvapálinka), Szabolcs (almapálinka), Békés (szilvapálinka).¹¹

II.

Mint említettük, Magyarországon a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény rendelkezik a földrajzi árujelzőkről. A földrajzi árujelző kifejezést az új védjegy törvény a földrajzi jelzés és az eredetmegjelölés gyűjtőfogalmaként használja, és vezeti be a magyar jogi terminológiába. A földrajzi megjelölések oltalmának a védjegy eszközeivel történő biztosítása ismert jogi megoldás, ilyen szabályozást tartalmaz például a német védjegy törvény is.

Ebben az esetben a földrajzi nevek egyéni kezdeményezés alapján, meghatározott jogosult javára lajstromozhatók. A földrajzi (származási) jelzésekre és az eredetmegjelölésekre vonatkozó korábbi szabályozás többlépcsős és szétszórt jellegű volt, illetve nem hatósági határozaton lajstromozáson, hanem jogszabályok közvetlen alkalmazásán alapult.

A földrajzi jelzés a törvényi definíció szerint: „*valamely táj, helység, kivételes esetben ország neve, amelyet az e helyről származó – a meghatározott földrajzi területen termelt és feldolgozott, illetve előállított – olyan termék megjelölésére használnak, amelynek különleges minősége, hírneve vagy egyéb jellemzője lényegileg ennek a földrajzi származásnak tulajdonítható.*”¹²

---

¹⁰ SZABÓ, *i.m.*, 8-9.; SIDLOVITS Diána, KATOR Zoltán, HORVÁTH Csaba, *A bor eredetvédelmének mindennapi gyakorlata*, Védjegyvilág (2005/3), 26-38, valamint SZABÓ Ágnes, *Borcímkek és védjegyek*, Védjegyvilág (2005/3), 21-26.

¹¹ SZABÓ, *A földrajzi... i.m.*, 10.

¹² 1997. évi XI. tv. 103. § (2) bek.

A védjegy törvényt módosító 2003. évi. CII. törvény a földrajzi jelzés fogalmát pontosítja. Ennek értelmében: „a földrajzi jelzés valamely táj, helység, kivételes esetben ország neve, amelyet az e helyből származó – a meghatározott földrajzi területen termelt, feldolgozott, vagy előállított – olyan termék megjelölésére használnak, amelynek különleges minősége, hírneve vagy egyéb jellemzője lényegileg ennek a földrajzi származásnak tulajdonítható.”¹³

A módosítás egyértelművé teszi, hogy egy földrajzi név földrajzi jelzésként lajstromozható akkor is, ha a termelési, feldolgozási vagy előállítási tevékenység bármelyike az adott földrajzi területen valósul meg.¹⁴

Az eredetmegjelölés pedig: „valamely táj, helység, kivételes esetben ország neve, amelyet az e helyről származó – a meghatározott földrajzi területen termelt, feldolgozott, illetve előállított – olyan termék megjelölésére használnak, amelynek különleges minősége, hírneve vagy egyéb jellemzője kizárólag vagy lényegében az adott földrajzi környezet, az arra jellemző természeti és emberi tényezők következménye.”¹⁵

Látható, hogy az eredetmegjelölés fogalma hasonló, azonban köre a származási jelzéssel összehasonlítva szűkebb. Míg a származási jelzés csupán az árunak meghatározott földrajzi területhez való viszonyát fejezi ki, és csak közvetve utal az áru minőségére, az eredetmegjelölés közvetlenül is utal az onnan származó áru sajátos minőségére. A származás helyén túlmenően tehát az is szükséges az eredetmegjelölésnél, hogy az adott termék olyan tulajdonsággal rendelkezzen, amelynek minőségét a kérdéses hely jellegzetességei határozzák meg. Ilyenek lehetnek a természeti feltételek (például talaj- és éghajlati viszonyok), de emberi tényezők (például különleges szakértelem, hagyományok stb.)

A mezőgazdasági termékek és élelmiszerek földrajzi árujelzői akkor részesülhetnek oltalomban, ha azok a termékek, amelyeken a földrajzi árujelzőt használják, megfelelnek a – külön jogszabály által szabályozott – termékleírásban foglalt feltételeknek is.¹⁶

Az említett 2003. évi CII. törvény rendelkezései a földrajzi árujelzőkre vonatkozó szabályokat a fentiekén túlmenően az alábbiak szerint változtatták meg.

A védjegyoltalomról való feltétlen kizáró okokat kiegészítették a földrajzi árujelzőkkel.¹⁷ Ennek értelmében a védjegy törvény, valamint az Európai Közösség jogszabálya alapján lajstromozott földrajzi árujelzőkből álló vagy azt tartalmazó megjelölések a védjegyoltalomból való feltétlen kizáró okoknak

¹³ 44. §

¹⁴ MILLISITS Endre, *Védjegyek és földrajzi árujelzők*, Védjegyvilág (2005/3), 3.

¹⁵ 1997. évi XI. tv. 103. § (3) bek.

¹⁶ *Uo.*, 104. §.

¹⁷ 1997. évi XI. tv. 3. § (4). Megállapította a 2003. évi CII. tv. 5. §-a.

minősülnek. Ezt a rendelkezést olyan árukra kell alkalmazni, amelyek nem a földrajzi árujelzőnek megfelelő földrajzi területről származnak, vagy amelyekkel a földrajzi árujelző a védjegy törvény vagy az Európai Közösség jogszabályai alapján egyéb okból nem használható.

Szűkítette a törvény a földrajzi árujelző oltalmát kizáró okokat.¹⁸ A védjegy törvény korábbi rendelkezései a földrajzi árujelzők esetében a kizáró okokat a védjegy oltalomból való kizáró okokkal szinte megegyezően határozták meg. A módosítás értelmében a korábbi földrajzi árujelzővel azonos földrajzi árujelző az azonos termék tekintetében, a korábbi földrajzi árujelzővel azonos vagy ahhoz hasonló földrajzi árujelző pedig az azonos vagy hasonló termék tekintetében minősül kizáró oknak. A korábbi védjeggyel azonos, vagy ahhoz hasonló földrajzi árujelző csak akkor minősül a földrajzi árujelző oltalomból kizáró oknak, ha – a védjegy ismertségére, jó hírnévére, vagy a piacon való jelenlétének tartósságára tekintettel – használata az áruk származásának tekintetében a fogyasztók megtévesztését eredményezheti. Nem részesülhet oltalomban az a földrajzi árujelző sem, amely korábbi oltalom alatt álló vagy egyéb növényfajta, illetve állatfajta nevével ütközik és emiatt a termék származás tekintetében alkalmas a fogyasztók megtévesztésére.

Hatályon kívül helyezték a kizárólag földrajzi névből álló megjelölés együttes védjegyként való lajstromozási lehetőséget.¹⁹ A védjegy törvény korábbi rendelkezései alapján lehetőség volt arra, hogy kizárólag az áru vagy a szolgáltatás földrajzi származásának feltüntetéséből álló megjelölés együttes védjegyként védjegy oltalomban részesüljön.

A 2003. évi CII. törvény a XVIIA. fejezettel egészíti ki a védjegy törvényt, amely a mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek földrajzi jelzéseinek és eredetmegjelölésének oltalmáról szóló 2081/92/EGK tanácsi rendelet szerinti bejelentésekre vonatkozó szabályokat tartalmazza.²⁰

Végül az említett törvény kiegészíti a védjegy törvényt az eredetmegjelölések oltalmáról és nemzetközi lajstromozásáról szóló Lisszaboni Megállapodás szerinti bejelentésekre vonatkozó szabályokkal.

---

¹⁸ 1997. évi XI. tv. 106. §. Módosította a 2003. évi CII. tv. 45. §-a.

¹⁹ Az 1997. évi XI. tv. 96. § (2) bekezdését hatályon kívül helyezte a 2003. évi CII. tv. 50. §-a.

²⁰ SZABÓ, *A földrajzi...*, i.m., 5-6.

III.

A földrajzi árujelzők és a védjegyek különbségével kapcsolatban néhány összefüggésre hívnám fel a figyelmet.

Különbség van mindenekelőtt a minőségjelzés tekintetében. Le kell szögezni, hogy a védjegy önmagában nem fejez ki minőséget, még akkor sem, ha sokan a védjegynek ilyen funkciót tulajdonítanak. A védjegy minőségjelző funkciója ugyanis csak áttételesen érvényesül. A fogyasztó természetesen szívesen megjegyzi annak a terméknek a védjegyét, amelyet fogyasztott, hiszen legközelebb ennek alapján veszi ugyanazt a terméket, és elvárja, hogy a már tapasztalt minőséget kapja. Így kialakulhat egyfajta „*márkahűség*”, ami azonban nem jogi kategória. (Megjegyezzük, hogy a márkanév a jogosultjának a védjegyétől eltérően nem biztosít kizárólagos jogot, a védelem a versenytörvény alapján áll fenn.)

A védjegy törvény említett 2003. évi módosítása szüntette meg azt az elvi lehetőséget, hogy az együttes védjegy egyszerűen földrajzi névből is állhat. Ez ugyanis szemben állt a védjegy általános fogalmával, amely a kizárólagosan származási vagy rendeletelési hely feltüntetését tartalmazó megjelölések védjegyként való lajstromozását kizárja. A gyakorlatban azonban ilyen védjegybejelentést egyáltalán nem tettek.

A tanúsító védjegyek esetében némileg más a helyzet. Ez a védjegyfajta alkalmas lehet a termék vagy szolgáltatás minőségének jelzésére, a földrajzi származást azonban csak akkor fejezi ki, ha a megjelölés a származásra utaló jelzést is tartalmaz. (Példaként lehet említeni „*rendszeresen ellenőrzött kiváló magyar termék*” feliratot szemben a Woolmark tanúsító védjeggyel, amely önmagában nem utal arra, hogy a védjeggyel ellátott áru melyik országban készült.

Nem ad kizárólagos jogot a származási jelzés, amelynek oltalmát nem lajstromozás, hanem konkrét szabályok biztosítják. A hamis vagy megtévesztő származási jelzések elleni fellépés a Madridi Megállapodás alapján minden ország hazai joga alapján lehetséges.

A származási jelzések fogalmát egyesek tágan értelmezik, ebbe a körbe sorolnak minden olyan megjelölést, amely a termék származására bármilyen mértékben utal. Ettől eltérően azonban célszerű a származási jelzések fogalmát szűkebben értelmezni, vagyis csupán olyan megjelölésekre korlátozni, amelyek közvetlenül fejezik ki az áru és előállításai helyének viszonyát. (Ebbe célszerű sorolni például a „*Made in EU*,” „*Made in Hungary*” és ehhez hasonló megjelöléseket, de a tanúsító védjegyben foglalt megjelölést csak akkor, ha közvetlenül az áru származására utal.) A származási jelzés önmagában gyakran

nem elegendő az áru kelendőségének fokozására, nem utal ugyanis az előállító cégre, kivéve ha adott területen csak egy cég használja a származási jelzést.²¹

További különbséget lehet kimutatni a védjegyoltalomban részesíthető megjelölések tekintetében. Védjegyoltalomban részesülhet ugyanis a védjegy törvény²² alapján a szó, szóösszetétel,²³ szín, színösszetétel, fényjel, hologram, hang, valamint az említett megjelölések összetétele. Ezzel szemben földrajzi árujelző csak szó vagy szóösszetétel lehet.

IV.

A földrajzi árujelzők közösségi oltalma körében mindenekelőtt meg kell állapítanunk, hogy az Európai Unió egész területére kiterjedő közösségi földrajzi árujelző oltalom rendszere kizárólagos, a 2081/92/EGK rendelet hatálya alá tartozó mezőgazdasági termékek és élelmiszerek eredetmegjelölései és földrajzi jelzései vonatkozásában nem tartható fenn egyik tagállamban sem párhuzamos nemzeti oltalmi rendszer. A tagállamok mozgástere ilyenformán a kérelemnek a Bizottság felé való továbbításáig terjedő nemzeti eljárásra, valamint az ellenőrzés szabályozására és végrehajtására terjed ki.²⁴

A földrajzi megjelöléseket tehát gyűjtőfogalomként kezelik, amely az eredetmegjelöléseket és a földrajzi jelzéseket foglalja magába. Ide sorolják harmadik kategóriaként a különleges tulajdonságú mezőgazdasági termékekre és élelmiszerekre vonatkozó bizonyítványokat.

Az eredetmegjelölés adott régió, meghatározott helység, kivételes esetben ország neve, amely olyan mezőgazdasági termék vagy élelmiszer megjelölésére szolgál, amely ebből a régióból, meghatározott helységből vagy országból származik, és minősége vagy jellemzői egy sajátos földrajzi környezetből következnek, illetve termelése, feldolgozása vagy előállítása meghatározott területen történik.²⁵

Egyes hagyományos földrajzi vagy nem földrajzi nevek is – a szükséges feltételek esetén – eredetmegjelölésnek ismerhetők el.

Eredetmegjelölésnek kell továbbá elismerni egyes olyan földrajzi megjelöléseket, amelyek esetében az adott mezőgazdasági termék alapanyaga kiterjedtebb földrajzi övezetből ered, mint amelyet az eredetmegjelölés

---

²¹ MILLISTIS, *Védjegyek...*, i.m., 2-3.

²² 1997. évi XI. tv. 1. § (2) bek.

²³ A szó, vagy szóösszetétel körébe beleértve a személyneveket és a jelmondatokat, a betűt, a számot, az ábrát, a képet, a sík vagy térbeli alakzatot (az áru vagy a csomagolás formáját).

²⁴ JÓKÚTI András, *A földrajzi árujelzők közösségi oltalma*, Védjegyvilág (2005/3), 11-21.

²⁵ A gyakorlat eredeti feldolgozási módszert követel meg.

megjelöl. Ideértik azokat a termékeket is, amelyet az eredetmegjelölés megjelöl, amelynek a feldolgozása más területi egységben történik, ha az alapanyag termelésének területe pontosan meghatározott és az alapanyag termelésének különleges feltételei vannak, valamint létezik olyan ellenőrzési rendszer, amelyik e feltételek figyelembe vételét biztosítja.

A földrajzi jelzés egy régió, meghatározott helység, kivételes esetben ország neve, amely olyan mezőgazdasági termékek vagy élelmiszerek megjelölésére szolgál, amelyek az adott régióból, helyről vagy országból származnak, meghatározott minősége, hírneve vagy más jellemzői a földrajzi környezetnek és az előállításnak vagy feldolgozásnak tulajdoníthatók, termelése, feldolgozása vagy előállítása meghatározott földrajzi területen történt.

A különleges tulajdonságú mezőgazdasági termékekre és élelmiszerekre vonatkozó bizonyítványok kategóriáját olyan termékek számára biztosítják, amelyek hagyományosak, megszokott nevük van, illetve olyan tulajdonságok együttesével rendelkeznek, amelyek megkülönböztetik őket más termékektől. E tulajdonságoknak nem szabad abból a földrajzi területből következniük, ahol a termékeket előállítják, és nem alapulhatnak csupán az előállítás technikáján.

Nem lajstromozhatók a fajta megjelöléssé vált jelzések. A növények és állatfajták nevei a termék valódi eredete vonatkozásában a megtévesztés veszélyére tekintettel szintén kizártak az oltalomból. Az eredetmegjelölést és a földrajzi jelzést megillető oltalom tartalma lényegében megegyezik. A jogosultnak kizárólagos joga van a termékleírásban foglaltaknak megfelelően a jelzés használatára. A védett eredetmegjelölések esetében jogilag kizárt a fajtamegjelöléssé válás veszélye.

A szupranacionális szintű földrajzi árujelzők – különösen az eredetmegjelölések – alkalmazása kapcsán az Európai Unión belül jelenleg is vita folyik. Az egyik álláspont szerint, amikor egy vállalkozó földrajzi árujelző alkalmazása útján kívánja termékét magasabb minőségű terméként feltüntetni, ezzel elvileg megvalósul a különböző földrajzi területeken működő vállalkozások közötti diszkrimináció, azaz sérülnek a közösségi versenyjog szabályai és az egységes belső piac elve. Emiatt szerepel az EGK-rendeletben a „különleges” jelző helyett a „sajátos minőség” szókapcsolat. A másik álláspont viszont az Unió világkereskedelmi pozíciójának növelése érdekében azt próbálja elérni 41 európai eredetmegjelölés – köztük a magyar tokaji név – esetében a WTO fórumain, hogy a világkereskedelmi szervezet az összes tagállamában biztosítson termékek számára kizárólagosságot hasonló feltételekkel, mint ahogy az az Európai Unió tagállamai között jelenleg létezik.²⁶

---

²⁶ ORLOVITS Zsolt, *Védjegyek és földrajzi árujelzők a magyar közösségi magánjogban*, Külgazdaság Jogi Melléklete (2004/7-8), 18-21.

A borok és szeszes italok eredetvédelmére külön szabályok irányadók. Ezek a bor közösségi szabályozásáról szóló 1493/99/EK tanácsi rendelet, valamint a borok és szeszes italok eredetvédelméről szóló többször módosított 1576/189. sz. rendelet. Az eredetvédelmi rendszer a borok és szeszes italok földrajzi származásának valódiságát és az előállítás technikájából származó különleges előnyöket védik. Különleges figyelmet fordítanak a védjegyek és a földrajzi megjelölések összeütközésének kiküszöbölésére. Ezen a területen fokozott ellenőrzést és állami beavatkozást követelnek meg a fogyasztók védelmére tekintettel. Más eredetvédelmi megjelölésektől eltérően a boroknál szigorúbb szabályok érvényesek, így a termőterületnek, a borkészítési módszereknek, az alkoholtartalomnak, illetve a hektáronkénti termésmennyiségnek pontosan meghatározottnak kell lennie. Az eredetmegjelöléseknél a földrajzi övezethez kötöttség kifejezetten fontos követelmény, azonban az asztali bor és tájbor esetében – az EU-terminológia e megjelöléseket is alkalmazza – részben megengedik, hogy ezek nyersanyagát máshol termesszék. A tömény szeszes italok esetén eredetmegjelölésként azt a helységet veszik figyelembe, ahol a kérdéses ital az utolsó termelési fázison megy keresztül, és ahol meghatározó jellemzőit, végleges tulajdonságait megkapja. Elismernek az eredetmegjelölések körében olyan termékeket is, amelyek konkrét földrajzi helyhez nem kötődnek (például az Ouzo), vagy amelyek nem kötődnek pontosan a földrajzi származáshoz, de készítésükkor szigorú, hagyományos előírások sokaságát veszik figyelembe (például a Maraschino).

A borok és a szeszes italok területén joguk van az országoknak a termelés, a belső forgalom és az export korlátozására abban a mértékben, amennyire az a közös piaci szabályozással összhangba hozható.

Az Európai Unióban a különböző országok sajátosságainak és a modern áruforgalom követelményeinek megfelelően megváltozott a földrajzi árujelzők rendszere. A fogalmak átalakításában meghatározó szerepe van az Unió kodifikációs tevékenységének, különösen pedig a 2081/92/EGK rendeletnek.

Az uniós eredetvédelmi rendszer jellemző vonásai összefoglalva az alábbiak:

- megváltoztatta a Lisszaboni Egyezmény fogalomrendszerét;
- eredetmegjelölések esetében szakít a szigorú helyhez kötöttség elvével és a csúcsmínőség megkövetelésével, valamint a származási jelzés helyett a földrajzi jelzés fogalmát vezeti be;
- bevezeti az oltalom alatt álló termékek minősítési és termékelírási rendszerét, vagyis e jelzésekkel kapcsolatosan minden lényeges származási, minőségi és előállítással kapcsolatos követelményt rögzítenek (ez a minőségi stabilitást hivatott elősegíteni);

- a földrajzi árujelzők oltalma kikerül az iparjogvédelem intézményrendszeréből átkerül a mezőgazdasági jogba és borjogba;
- az oltalmazott termékek nemzeti és közösségi nyilvántartását egyaránt előírja, illetve megvalósítja a folyamatos szigorú minőségellenőrzést és a valóság-hű származás kontrolljának rendszerét;
- az EU rendszer harmadik országokkal szemben nyitott,
- különválik a borok, valamint a szeszes italok eredetvédelme más mezőgazdasági termékek eredetvédelmétől.²⁷

Az uniós oltalom megszerzésére irányuló eljárás megindításához a bejelentéseket a földrajzi hely fekvése szerint illetékes állam lajstromozási eljárás lefolytatására jogosult hatóságához kell benyújtani. A bejelentést csak a termelők vagy azok nyújthatják be, akiknek a tevékenysége nyomán a mezőgazdasági termék végleges formát nyer, illetve azok közössége, tehát nem lehet egyetlen jogosultról beszélni. Kivételt képez, ha a kérelem benyújtása idején a kérelmező az egyedüli termelő a körülhatárolt földrajzi területen. Ez esetben a bejelentő lehet jogi személy vagy természetes személy is.

A bejelentést termékleírás mellékelésével lehet benyújtani. A leírásnak tartalmaznia kell mindazoknak a tulajdonságoknak minden ismérére kitérő alapos leírását, amelyek megléte esetén a kérdéses elnevezés jogi oltalomban részesülhet. Amennyiben a tagországban a bejelentést megalapozottnak találják, továbbítják azt az Európai Bizottságnak. A Bizottság a bejelentés átvételétől számított 6 hónapon belül formai vizsgálatot folytat le, elsősorban a termékleírásban foglaltak vonatkozásában és a tekintetben, hogy a megjelölés időközben nem vált-e fajtamegjelöléssé. Amennyiben a vizsgálat nem talál kizárási okot, az oltalom iránti kérelmet meghirdetik az Európai Unió hivatalos lapjában. Ezt követően a teljes kérelmezési dokumentációt nyilvánosan hozzáférhetővé teszik valamennyi uniós államban.

Hat hónapon belül a kérelem által jogaiban érintett természetes vagy jogi személy kifogást nyújthat be. A bejelentőt értesítik minden elfogadott kifogásról és az illetékes nemzeti hivatal arra adott válaszáról. Az eredeti bejelentőnek meghatározott határidőn belül választ kell adnia a kifogásokra. Az illetékes nemzeti hatóság megvizsgálja a kifogásokat, illetve az arra adott válaszokat, és azokban az esetekben, ha a kifogást megalapozottnak tartja, azt továbbítja kormányán keresztül az Európai Bizottság illetékes szervéhez. Ha az Európai Bizottsághoz a javasolt kérelem közzétételét követő 6 hónapon belül nem érkezik kifogás, a földrajzi megjelölést rendelet közzétételével

²⁷ TAITAY Levente, *Gondolatok a földrajzi árujelzők jogi oltalma bevezetéséről*, Magyar Jog (1997/6), 193-197.

elfogadottnak nyilvánítják, s a terméket felveszik az oltalom alatt álló eredetmegjelölések és földrajzi jelzések Európai Uniói jegyzékébe.

Feltétlenül fontos megemlíteni az EU eredetvédelmi rendszerének tárgyalása kapcsán, hogy 2004. október elsején a közösségi védjegyrendszer csatlakozott a Madridi Jegyzőkönyvhöz.²⁸

A két védjegyrendszer közötti kapcsolat lehetőségét a Jegyzőkönyv 14. cikkének 1. (b) bekezdése teremti meg, amely úgy rendelkezik, hogy nem csak államok, hanem kormányközi szervezetek is tagok lehetnek, ha a szervezetnek legalább egy tagállama tagja a Párizsi Uniói Egyezménynek, és a szervezetnek van egy regionális hivatala, amelynél a kormányközi szervezet egész területére hatályos védjegyeket lehet regisztrálni. A két védjegyrendszer közötti átjárhatóság értelmében a Madridi Jegyzőkönyv alapján tett nemzetközi bejelentésekben az Európai Uniót is meg lehet jelölni, továbbá az ilyen nemzetközi bejelentések tulajdonosai – az EU utólagos megjelölésével – kiterjeszthetik bejelentésüket az Európai Közösségre, illetve közösségi védjegyre vagy védjegybejelentésre alapítva is lehet majd nemzetközi védjegybejelentést tenni. Az Unióra is kiterjedő nemzetközi bejelentésben a bejelentő – a Közösségi védjegyrendelet 34. cikke alapján – igényelheti egy vagy több, az EU valamely tagállamában korábban regisztrált védjegy szenioritását. Attól naptól számítva, amelyen a származási hivatal megkapja a WIPO-tól az értesítést a nemzetközi regisztrálásról, három hónap áll a bejelentő rendelkezésére ahhoz, hogy a releváns védjegy lajstromkivonatának hitelesített kópiáját benyújtsa. Szenioritást a 35. cikk alapján a nemzetközi bejelentés elfogadása után is lehet igényelni a származási hivatalnál. A szenioritási kérelem adatait a WIPO teszi közzé. Ha a WIPO törli a EU-t is megjelölő nemzetközi védjegyet a származási hivatal kérésére, az a törléstől számított három hónapon belül közösségi védjegybejelentéssé még alakítható.

Az Európai Unió csatlakozása a Madridi Jegyzőkönyvhöz tehát új lehetőségeket nyit meg a védjegybejelentők előtt, és a két védjegyrendszer megfelelő kombinálásával azok előnyeit a legteljesebb mértékben ki lehet használni.

---

²⁸ A közösségi védjegyrendszer és a Madridi Jegyzőkönyv közötti kapcsolatról, a két rendszer átjárhatóságáról lásd részletesen: DARÓCZI Klára, *A közösségi védjegyrendszer csatlakozása a Madridi Jegyzőkönyvhöz*, *Védjegyvilág* (2004/1-2), 11-15, valamint KLAUBER Zsófia, *A közösségi védjegyrendszer és a Madridi Jegyzőkönyv*, *Védjegyvilág* (2004/3), 11-18.

V.

Az Európai Unió szabályrendszerének áttekintése után a nemzeti eredetvédelmi rendszerek közül Franciaország, az USA és Japán sajátos megoldásait kívánom ismertetni.

A francia eredetvédelmi rendszert a szakemberek kiemelkedő jelentőségűnek tartják, példaértékűnek tekintik főként Európában. Kiemelik a rendszer minőség-orientáltságát, nyitottságát és demokratizmusát, amelyet a fogyasztók is maximális mértékben tisztelnek és elfogadnak, ugyanis az a mezőgazdasági termékek minőségjavító törekvéseit összekapcsolja a termelés mennyiségi növelésének igényével.

A francia eredetvédelmi rendszer a kiváló minőség rendszere, azonban a földrajzi árujelzők több fajtáját is ismerik, amelyek a jogi oltalom feltételei és tartalma szerint különböznek egymástól.²⁹

Az eredetmegjelölés olyan ország, területi egység vagy helységnév, amely olyan áruk megjelölésére szolgál, amelyek az adott földrajzi helyről származnak és amelyeknek a minőségét, illetve jellemzőit a földrajzi környezet határozza meg, beleértve a természeti és emberi tényezőket. Ezen belül megkülönböztetnek ellenőrzött eredetmegjelöléseket (AOC), pontosan meghatározott minőségi, termelési és előállítási mutatókkal, valamint „*simpla*” eredetmegjelöléseket (AO). Az AOC csak nyers és feldolgozott agrártermékekre alkalmazható, ezeknek a termékeknek kifejezetten híresnek kell lennie, azaz széles körben jó hírnévvel kell rendelkezniük, megállapítása az INAO javaslatára rendelet formájában történik. Az AO kategória az egyéb termékekre – így többek között a kézműipari termékekre – is használható.

A *label* hasonló a mezőgazdasági termékek minőségtanúsító védjegyéhez, de földrajzi árujelzőnek számít származás és minőségjelző funkciójára való tekintettel. Használatának engedélyezési feltételei között általában nem szerepel a pontos földrajzi származás kimutatása, mert ez elsősorban országjelző megjelölés. A *label*ek között az egész országra vonatkozik az úgynevezett „*Label Rouge*” (vörös címke), amely egész Franciaország élelmiszerminőség-tanúsító és származásjelző emblémája. A regionális *label*ek helyi jelentőségűek. Az eredetvédelem különlegessége, hogy *label*el szolgáltatások is védhetők. Ilyen *label*et használnak azoknak a vidékeknek a turisztikai nevezetességei, amelyek megnyerték a turisták döntő többségének tetszését: *Label Savoir Plaire* (a tetszeni tudás *label*je).

---

²⁹ TATTAY Levente, *Modell az Európai Unió számára – a földrajzi árujelzők oltalma Franciaországban*, Védjegyvilág (1999/1), 29-39.

A megfelelőségi tanúsítvány csupán azt tanúsítja, hogy az adott termék megfelel az előírásoknak, e termékek kivételesen tartalmazhatnak a földrajzi származásra utaló jelzést is.

A földrajzi árujelzők különleges kategóriája a borok vonatkozásában a VQDS megjelölés (jelentése: különleges minőség által határolt, vagyis korlátozott mennyiségben kiváló minőségű bort termelő termőhely), mely a földrajzi eredetnek megfelelő, viszonylagosan vagy éppen nagyon jó minőségű bor megjelölésére szolgál olyan esetben, amikor az adott bortermőhelyet vagy vidéket a megkövetelt szigorú feltételek hiányában nem lehet besorolni az AOC kategóriába.

Feltétlenül meg kell említeni a földrajzi árujelzők körében a Franciaországban hagyományosan használt származási jelzés kategóriát. Ezek azonban csupán informatív jelleggel bírnak.

A francia eredetvédelem alapvető rendeltetése, hogy megakadályozza minden olyan megjelölés használatát termékeken, göngyölegben, címkéken, kereskedelemben használatos más iratokon, amelyek az áru földrajzi származása vonatkozásában megtévesztésre alkalmasak, továbbá hogy megakadályozzák azt, hogy a védett megjelölések a kereskedelemben használt általános vagy fajtamegjelölések legyenek.

Franciaországban a földrajzi árujelzők vonatkozásában jelentős szerepe van a szokásjognak. Az AOC jogi oltalmának egy adott területre vonatkozó ismérveit a helyi törvényes és állandó szokások szerint kell meghatározni. A földrajzi árujelzők oltalma nagyon erős annak ellenére, hogy a jelzőkkel védett termékeket a nemzeti vagyon jelentős tényezőjeként kezelik. A földrajzi árujelzők és védjegyek ütközése esetén mindig az eredetmegjelöléseket tekintik elsőbbséggel rendelkezőnek, erősebbnek. A védett eredetmegjelöléseket nem lehet védjegyként bejelenteni. Ez a tilalom nemcsak az adott árujegyzékbe eső termékekre, hanem az árujegyzéken kívüli termékekre is kihat. A francia iparjogvédelem kódexe mindössze egyetlen szakaszban tartalmaz szabályozást a földrajzi árujelzőkre vonatkozóan, a reguláció súlypontját a fogyasztóvédelem területére helyezi át. A szabályozásban jelentős szerepet játszanak az élelmiszeripari szabályok és a borjog előírásai is.

A földrajzi árujelzők hatósága más országoktól eltérően az INAO,³⁰ amely három nemzeti bizottság munkáját koordinálja, melyek profiljai a szeszes italok, tejtermékek és egyéb termékek eredetvédelme. Az ellenőrzött eredetmegjelölések oltalma jogi feltételeinek megállapítása rendelet útján történik az INAO javaslatára, külön elrendelt közvélemény-kutatás kiértékelésével és a közvetlenül érdekelt szakmai szervezetek véleményének meghallgatásával. A nem ellenőrzött eredetmegjelölésekre, a *labelekre* és

---

³⁰ Institut National des Appellations d'Origine.

megfelelőségi tanúsítványokra vonatkozó előírásokat alacsonyabb szintű jogforrások tartalmazzák.

Az eredetmegjelölések jogtalan használata esetén minden érdekelt és szakmai szervezet jogosult eljárni. A jogvitákat az általános hatáskörű bíróságok előtt kell indítani. A megindítás tényét a felperes lakhelye és a bírósági eljárás székhelye szerint meghatározott napilapokban közzé kell tenni.

Az Amerikai Egyesült Államokban a földrajzi eredet jogi szabályozására más alapelvek alapján került sor, mint Európában. A szabályozás kiindulópontja, hogy a földrajzi megjelölések speciális jogvédelme csak akkor és olyan mértékben indokolt, amennyiben a származási hely vagy az Amerikai Egyesült Államokban van, vagy azt a fogyasztó és a közvélemény eredetmegjelölésként ismeri el.³¹

Az amerikai rendszer elszigeteltsége számos, Európában ismert eredetmegjelölés el nem ismeréséhez, fajtanevvé válásához vezetett. A használat elismerése következtében viszont fajtamegjelöléssé vált többek között a „Roquefort,” valamint félig általános megjelöléssé a „Tokaji bor” megjelölések. Előrelépés az eredetvédelem tekintetében, hogy 1994-ben kétoldalú megállapodást kötöttek az Európai Közösséggel, amelyben kötelezettséget vállaltak több – a megállapodásban tételesen felsorolt – európai földrajzi megjelölés elismerésére és védettségének biztosítására (például Cognac, Calvados, Skót whisky).

A jelenleg is hatályos amerikai védjegy törvényt – az úgynevezett „Lanham”-törvényt – 1946-ban hozták, és azóta többször módosították. A törvényben szabályozott tanúsító védjegyek intézménye – az amerikai szakemberek szerint – alkalmas arra, hogy megfelelő védelmet biztosítson a földrajzi megjelölések oltalmára. Ezek a tanúsító védjegyek többek között a földrajzi származás tanúsítására is szolgálnak, illetve különböznek az árukra és szolgáltatásokra vonatkozó védjegyektől.

A tanúsító védjegyek alkalmazása során sosem a gyártó, termelő vagy feldolgozó tanúsítja saját termékének tulajdonságait, hanem mindig rajta kívül álló harmadik személy, aki a védjegy jogosultja lesz. Mind az áruvédjegy, mind pedig a szolgáltatási védjegy esetén a védjegylajstromozásához nemcsak a tényleges használat, hanem a használat szándékának bejelentése is már kellő jogalapot biztosít. A védjegyvizsgálati előírások megkövetelik, hogy a tanúsító védjegy bejelentésével pontosan meghatározást nyerjen a kérdéses földrajzi övezet, amelyre a tanúsító védjegy utal, valamint annak valószínűsítését, hogy a bejelentő megfelelő módon biztosítani tudja termékének az adott földrajzi övezetből való származását és a használat feltételeit. A tanúsító védjegy

---

³¹ TARTAY Levente, *A bor és az agrártermékek eredetvédelme*, Budapest, é.n., 243.

használati joga azonban már nem csak a bejelentőt, hanem az adott földrajzi terület összes termelőjét megilleti, akik a kérdéses terméket termelik, továbbá a termékértékesítés származási és minőségi feltételeinek eleget tudnak tenni.

A „Lanham”-törvény lehetővé teszi a földrajzi árujelzők védjegyként való bejelentését és használatát is, amennyiben a használat nem sérti a törvényes követelményeket. Egyedi törvényi rendelkezés az is, hogy nem zárja ki teljesen a hamis és megtévesztő származási jelzéseket a jogi oltalomból, mivel a tartós használat ellensúlyozni hivatott a földrajzi származás megtévesztő jellegét. Erre akkor biztosít lehetőséget a törvény, ha bárki egy adott megjelölést meghatározott áruk és szolgáltatások vonatkozásában, a törvényben előírt feltételek mellett öt évig folyamatosan használt az Egyesült Államokban. A bírósági gyakorlat elismer tanúsító védjegyként nem lajstromozott megjelöléseket is.

A hamis és megtévesztő földrajzi árujelzők használatát a kereskedelmi törvény alapján bírósági úton el lehet tiltani megfelelő eljárás indításával. Az amerikai bíróságok a földrajzi megjelölések megtévesztő használatát – nem az adott földrajzi helyről származó termékek esetén – hamis információnak tekintik a *common law* alapján. Az ilyen megjelölések ellen szintén eljárást lehet indítani. Védjegy-engedélyezési eljárásban pedig a megtévesztő megjelöléseket el lehet utasítani, amennyiben mégis ilyen megjelölés engedélyezésére kerülne sor, törlési eljárásnak is helye van. A törvény minden olyan személynek jogot biztosít a bírósághoz való fordulásra, aki úgy ítéli meg, hogy a hamis származási jelző alkalmazásával jogait megsértették vagy meg fogják sérteni a jövőben az árukra és szolgáltatásokra vonatkozó jelzések használatával, vagy pedig hirdetésekben, illetve eladásösztönzés során. A törvény biztosítja továbbá az illetékes állami szervek fellépését is, amikor a megtévesztő megjelölésekkel a visszaélés súlyossága a közérdekű, hivatalos eljárás megindítását indokolja.

Japánban a földrajzi árujelzők oltalmára az jellemző, hogy nem illeszkedik be szervesen az iparjogvédelmi rendszerbe. Az eredetvédelmi szabályozás fő forrásai az alábbiak.

Az Antitröszt Törvény kimondja, hogy tilos minden olyan megjelölés alkalmazása, amely a fogyasztók számára általában megtévesztést okozhat. A Tisztességes Verseny Bizottsága (FTC) tiltó jelleggel szabályzatot adott ki, mely szerint tilos a fogyasztót olyan helyzetbe hozni a Japánban készült áruk vonatkozásában, hogy nehézségei támadjanak annak a felismerésében, hogy a kérdéses áruk valóban Japánban készültek-e vagy sem.

A tilalmak másik csoportja olyan áruk megjelölésére vonatkozik, amelyeknél a származási ország nem Japán: a külföldi termékek vonatkozásában tilos minden olyan megjelölés alkalmazása, amely kétséget kelt

a fogyasztóban abban a vonatkozásban, hogy a termék valóban ebben az országban készült-e. Az európai felfogástól eltérően a japánok a termék származási országának azt az országot tekintik, ahol olyan beavatkozást (feldolgozás, átalakítás, végső gyártási fázis) vagy eljárást hajtottak végre, amely a kibocsátott termékek jellemzőinek jelentős megváltoztatásához vezetett. Ennek az oka az lehet, hogy a japánok rengeteg nyersanyagot és félkész terméket dolgoznak fel, melyeknek az alapanyaga más országból származik. Nem tartják célszerűnek származási helyként az adott állam nevének feltüntetését abban az esetben sem, ha a tényleges előállítás helye lényegesen ismertebb, mint maga a származási ország neve.

A tisztességtelen verseny tilalmáról szóló törvény rendelkezik a hamis és megtévesztő földrajzi árujelzők alkalmazásáról. Ennek értelmében tilos a termékeken vagy a nagyközönség számára közölt hirdetésekben, kereskedelmi dokumentációkban és az üzleti levelezésben, az eladás- és exportcélú értékesítés során a közönség számára felismerhető módon a termék származási helye vonatkozásában a valótlan megjelölés feltüntetése. Japánban a közigazgatási rendelkezések jobban beavatkoznak a magánszférába, mint Európában. Az export- és importkereskedelemtől szóló törvény hatáskört biztosít a Nemzetközi Kereskedelem és Ipar Minisztériumának a megtévesztő földrajzi árujelzők alkalmazásának kiszűrésére, és kifejezetten tisztességtelennek – jogellenesnek – minősíti a valódi földrajzi származástól eltérő megjelölésekkel ellátott termékek exportját. A földrajzi származás valódisága ellenőrzésében a kereskedelmi kamarák jelentős szerephez jutnak.

A védjegy törvény Japánban is kiegészítő védelmet biztosít a földrajzi árujelzők vonatkozásában. A védjegyek oltalomképeségi vizsgálata során a földrajzi származás kérdése is az oltalomképeségi vizsgálat részét képezi, ebben a vonatkozásban a Szabadalmi Hivatal dönt. A törvény értelmében a védjegy megalkotásától érvényes. A 3. cikk alapján az olyan megjelölések, amelyek banális módon a származási helyet, a vásárlás helyét, minőségét, alapanyagot, hasznosságot, használatot, mennyiséget, a formát vagy árut jelzik – vagy éppen a termék előállítási módját, idejét, kezelési módját rögzítik –, ki vannak zárva a védjegyoltalomból. Itt lényegében arról van szó, hogy az ilyen megjelöléseknek nincs megkülönböztető képessége.

VI.

Végezetül néhány szót egy utóbbi időben divatossá vált fogalomról, a „*hungarikum*,” avagy „*hungaricum*” kifejezésről, amelyet hazánkban a sajtó előszeretettel használ. Maga a szó nem áll önállóan védjegyoltalom alatt, de

több olyan védjegy és bejelentés van, amely a „*hungaricum*” szót is tartalmazza. E miatt fennáll annak a veszélye, hogy kezelhetetlenné válik a megkülönböztető minősítés használata és sokan, minden különösebb megkötés nélkül így fogják nevezni termékeiket, mindenfajta produktumaikat.³²

Ha a fogalmat egyszerűen akarjuk meghatározni, akkor azt mondhatjuk, hogy hungarikum az, ami világviszonylatban csak a magyarokra jellemző.

Egyesek szerint a hungarikumoknak tekinthető „*márkákat*” három csoportba lehet sorolni.

Egyrészt meg lehet különböztetni a klasszikus magyar szimbólumokat (gulyásleves, Balaton stb.), másrészt a szocialista időszakban ismert, a rendszerváltás után megújult fogyasztási cikkeket (Boci csoki, Túró Rudi stb.) harmadrészt olyan, valaha ismert termékeket, amelyeknek korábban jól hangzó nevük volt, de mára piaci pozíciójuk megkopott, ide sorolják például a Videotont, az Ikarust.

A „*hungaricum*”-nak tehát feltételezni kell, és meg kell követelni egyfajta hagyományt, tekintélyes múltat, összhangban a jó minőséggel és a sikerességgel. Magyarországon létezik a hagyományos, valamint a tájjellegű mezőgazdasági és élelmiszeripari termékeknek a gyűjteménye, az ún. HÍR- programba felvett, összegyűjtött, 300 magyar, különleges értékekkel és hagyományokkal rendelkező termék. Ilyen rendszer az Európai Unióban is működik, hiszen a hagyományos, különleges tulajdonság tanúsítására szolgál a TSG-rendszer, amelybe összesen 11 tanúsított termék van bejegyezve.³³

A „*hungaricum*” megjelölés egyébként népszerű Magyarországon, az ilyen irányú védjegybejelentések száma 2003. július 30-ig 13 db volt. Persze azt is érdemes megvizsgálni, hogy vajon a külföldieknek melyik termékünkről jut eszébe Magyarország, melyik termékünket kedvelik, melyeket vásárolják és fogyasztják szívesen.³⁴

Ezzel a témakörrel egyébként a jövőben mindenképpen érdemes alaposabban is foglalkozni, hiszen az Európai Unió jelenlegi tagországai és az újonnan belépő országok számára – különösen a hazánkhoz hasonló, mezőgazdaság-orientált országok esetében – ez a kérdés kiemelten fontossá válhat.

---

³² MILLISITS, *Védjegyek...*, i.m., 2.

³³ Mint például az olasz Mozzarella sajt, a fahordóban érlelt Belga sörök, vagy a spanyol Serrano sonka.

³⁴ BÁNDI Tamásné, *Minek nevezzelek? Hungaricum?*, *Védjegyvilág* (2003/2), 19.